

**Mustafa Mahmûd'un "Çok Hayırlı İşler!"
(‘Amâl Sâliha Cidden) Adlı Öyküsünün Tahlili**
**Analysis Of Mustafa Mahmud’s Story Called
“Very Good Work!”**

Ayşe ŞENER

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Arap Dili Eğitimi
Anabilim Dalı
Gazi University, Gazi Faculty of Education, Department of Foreign Language Education,
Division of Arabic Language Education
aysesener2910@gmail.com
ORCID: 0009-0008-8047-0999

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types : Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received : 10.01.2024

Kabul Tarihi / Accepted : 10.05.2024

Yayın Tarihi / Published : 30.06.2024

Yayın Sezonu / Pub Date Season : Haziran / June

Cilt / Volume: 2 • Sayı / Issue: 1 • Sayfa / Pages: 343-366

Atf / Cite as

ŞENER, A. (2024). Mustafa Mahmûd'un "Çok Hayırlı İşler!" ('Amâl Sâliha Cidden) Adlı Öyküsünün Tahlili, Lisânî İlimler Dergisi, 2(1), 343-366.

İntihal / Plagiarism

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Yayın Hakkı / Copyright®

LİDER, Lisânî İlimler Dergisi, uluslararası, bilimsel ve hakemli bir dergidir. Tüm hakları saklıdır.

Journal of Linguistic Studies is an international, scientific and peer-reviewed journal.

All rights reserved.

Öz: 1921-2009 yılları arasında yaşamış olan Mustafa Mahmûd, Mısırlı bir edebiyatçı, gazeteci, yazar ve düşünürdür. Bütün bu kimliklerinin yanında aslen bir göğüs hastalıkları uzmanıdır. Edebiyata olan merakı onu çok farklı kulvarlarda ilerlemesine etki etmiştir. Yazıları, gerçek hayattan izler taşımakta olup net mesajlar içermektedir. Bu minvalde 'Amâl Sâliha Cidden (Çok Hayırlı İşler) adlı öyküsü de bulunduğu dönemin aksaklıklarını, zorluklarını, hafife alınan hayatları psikodrama türünde anlattığı bir eserdir. Elle tutulamayan bazı gerçekleri, net ifade edilemeyen kimi zorlukları ve görmezden gelinen yanlışlıkları biraz kara mizah katarak psikodrama aracılığı ile anlatmış olduğu kısa yazıdır. Bu çalışmada öykü biçim, içerik, konu ve olay örgüsü, karakterler, mekânlar, kullanılan kimi anlatım teknikleri ve öyküde geçen bazı edebi sanatlar yönüyle incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Arap Edebiyatı, Mısır Edebiyatı, Öykü Tahlili, Mustafa Mahmûd, Çok Hayırlı İşler.

Abstract: Mustafa Mahmud, who lived between 1921-2009, is an Egyptian man of letters, journalist, writer and thinker. Besides all these identities, he is actually a chest doctor. His interest in literature influenced him to progress in many different paths. His writings bear traces of real life and contain clear messages. In this vein, his story titled 'Amâl Sâliha Cidden (Very Good Deeds) is a work in which he describes the disruptions, difficulties, and underestimated lives of the period in the psychodrama genre. It is a short article in which he explains some intangible facts, some difficulties that cannot be clearly expressed, and ignored mistakes, through psychodrama, with a touch of black humor. In this study, the story is examined in terms of form, content, subject and plot, characters, places, some narrative techniques used and some literary arts used in the story.

Keywords: Arabic Literature, Egyptian Literature, Story Analysis, Mustafa Mahmud, Very Good Deeds.

Giriş

Mısır'da modern anlamda öykücülük üç ayrı dönemde incelenmektedir. İlki 1917-1944 yılları arasında geçmektedir. İkincisi 1945-1967 yılları arasındaki dönemdir. Üçüncü dönem ise 1967'den günümüze kadar süregelen dönemdir. Kısa hikâyecilik veya öykücülük, Mısır'a 20. yüzyılın başlarından itibaren çeviri yoluyla girmiştir. İkinci Dünya Savaşı yıllarındaki siyasî, dinî ve ekonomik buhranlar, tüm edebi türlerde kendini göstermiş ve yazarları gerçekçilikle yazmaya itmiştir (Emekli, 2017, s. 875). İşte bu sıkıntılı dönemlerde kalemine sarılan yazarlardan biri de Modern Arap Edebiyatının öncülerinden ve Arap bilimkurgu edebiyatının ilk kurucularından kabul edilen Mustafa Mahmûd'dur (Fattahî, 2022, s. 369).

Bu çalışmada Mustafa Mahmûd'un kısa öykülerinden biri olan "‘Amâl sâliha cidden" adlı öykü, Türkçe çeviriye aktarılarak biçim ve içerik bakımından incelenmiştir. Öykü incelemesi ve değerlendirmesi tamamlandıktan sonra kısaca yazarın biyografisi hakkında bilgilendirme yapılmıştır.

A. Biçim Yönüyle İnceleme

Bu çalışma, Mustafa Mahmûd'un kaleme aldığı "‘Ellezine dahikû hatte'l-bukâ'" adlı öykü mecmuasındaki "‘Amâl sâliha cidden" başlığı altında bulunan öykü, dikkate alınarak yapılmıştır. Adı geçen öykü mecmuası 1997 yılında Ahbârü'l-Yevm yayınevi tarafından Mısır'da basılmıştır. Eserin tamamı 102 sayfadan oluşmakta olup incelemesi yapılan "‘Amâl sâliha cidden" adlı öykü ise mecmuada 25 ve 31. sayfalar arasında bulunmaktadır. Öykü sıralaması bakımından mecmuada ikinci sırada yer almaktadır.

B. İçerik Yönüyle İnceleme

Bölüm içerisinde öykünün özeti, tahlili, değerlendirilmesi ve yazarın bi-

yografisine yer verilecektir.

1. Çok Hayırlı İşler Adlı Öykünün Özeti

Mısırlı bir doktor, düşünür ve yazar olan Mustafa Mahmûd'un kaleminden "*Amâl sâliha cidden*" adıyla bilinen öyküyü şu şekilde özetlemek mümkündür:

Öykü, on dokuz yaşında Dinâ adında genç bir kadının amansız bir hastalığa yakalanması ve Lübnanlı bir iş adamı olan eşinin kendisi için Lübnan'dan kilometrelerce uzakta, Brezilya'da, hastane koridorlarına taşınmasıyla başlamaktadır. Karısına âşık, onun uğruna servetinden vazgeçmeye hazır bir adamının iç hesaplaşması, doktor önündeki çaresizliği ve en nihayetinde eşini ölüme teslim ettiği zaman içerisinde resmedilmektedir.

Hesap hesap içinde, tıbbi bir düzine gerekçelerle yanıltılarak çalınan hayatların Rodrigo adındaki bir Brezilyalı doktorun bakış açısından anlatılması ile devam eden öykü, meslektaşıyla birlikte çıktıkları uçak seyahatlerinin İngiltere kıyılarında sona ermesi ile sonlanmaktadır.

2. Tahlili

Öykü, gerçek yaşam hikâyelerinden esinlenilmesi veya alıntılanması olası olan olayların konu, zaman, mekân, olay örgüsü, karakterler, dil ve üslup gibi çeşitli açılardan romana göre daha dar bir kapsamda ele alınmasıdır (Baso, 2014, s. 5). Bu bağlamda ele alınacak olan çalışmada bu bölüm "Konusu ve Olay Örgüsü", "Karakterler ve Analizleri", "Anlatım Yöntemi", "Mekânlar", "Kullanılan Anlatım Teknikleri", "Değerlendirme" ve "Yazarın Biyografisi" başlıkları altında değerlendirilmeye alınacaktır.

2.1. Konusu ve Olay Örgüsü

Gerçek hayatta bir tıp doktoru olan Mustafa Mahmûd'un "*Çok Hayırlı İşler*" olarak Türkçeye aktarılan "*Amâl Sâliha Cidden*" adlı öyküsünü bir hekim kalemiyle ele aldığı görülmektedir. Öykü içerisinde kısa anlatılarla beş ayrı hayata değinilmektedir. Bu hayatlardan ilki henüz hayatının baharında on dokuz yaşında Dinâ adında genç bir kadına aittir. Beyin kanseri olması iddiasıyla hastaneye yatırılan kadının görevini kötüye kullanan bir hekim tarafından yalan yanlış raporlarla nasıl hayattan koparıldığı anlatılmaktadır. Bu iddialara nasıl gerçeklik algısı yüklenilerek organlarının satışa sunulduğu ise öyküde hicvedilerek aktarılmaktadır.

İkincil olarak anlatılan hayat ise Dinâ'nın eşi Lübnanlı iş adamına aittir. Görünürde âşık, özünde eşini arkadaşları ile aldatan bir hain, geçmişi karanlık bir paralı asker olan bu adamın amansız haykırıışları, milyonlarına rağmen hayattaki tek ailesi, karısını, kaybedişi öyküde karamsar bir hava içerisinde anlatılmaktadır. Maalesef para karşılığında hayatlarını aldığı can-

ların diyetini, dalavereyle elinden alınan sevdiceği eşi ile ödemektedir.

Öyküde üçüncü olarak ele alınan hayat hikâyesi ise organları çalınan Dinâ'nın yerine geçirilen kimsesiz bir kıza aittir. Tecavüz mağduru olup hayattan canice koparılan, tam kimliği belirlenmeden hayatı gibi cesedi de çalınan bir kızdır. Çalıntı hayat hikâyesi bir başka çalıntı hayatın içinde ve mezarında son bulmuştur.

Dördüncü hayat ise Rodrigo adındaki Brezilyalı bir beyin cerrahına aittir. Ahlâkî kusurları öyküde kendi ağzından ironiye dönüştürülerek anlatılmıştır. Kendisine hayat bulmak için gelen hastalarına müşteri gözü ile bakan paragöz bir insandır. Görevini istismar eden, tüm zekâsını hayat karartmada kullanan, edindiği itibarını yiten hayatların paralarıyla aldığı şampanya şişelerine akıtan bir cerrahdır. Yalan söylemek, ikiyüzlülük, hırsızlık ve insan öldürme gibi tüm bayağılıklara yeni bir boyut kazandırması öykü içerisinde kara mizaha dönüştürülerek ifade edilmektedir. Sonunda parçaladığı hayatların ücretini parçalanarak düşen bir uçak kazasında ödemektedir.

Beşinci ve son hayat ise kendisinden isimsiz olarak bahsedilen, Dr. Rodrigo'nun meslektaşına aittir. Hayatı Rodrigo'nunkinden pek de farksız değildir. Uzmanlık alanları hayat soygunculuğudur. Daha doğmamış hayatları, kendi parçası dahi olsa para uğruna alabilen bir cerrahdır. Sevdiği kadına ihanet eden, acımadan bebeğinin ölümüne sebep olan, alınan ceninlerle beyin nakli operasyonları düzenleyen sözde bir doktordur. Rodrigo'nun ortağı, dostu, sırdaşı ve destekçisidir. Yalnız öyküde başkalarının hayatlarını nasıl cehenneme çevirdikleri kara mizah ile tasvir edilmektedir. O da arkadaşları Rodrigo ile aynı sonu paylaşmaktadır.

2.2. Karakterler ve Analizleri

Öyküde beşi baş ve dört tanesi de yan olmak üzere toplam dokuz tane kahraman bulunmaktadır. Başkahramanların ilki her ne kadar diyalogu olmasa da öyküdeki hayatı başkalarının ağzından anlatılan Dinâ'dır. Sarı saçlı, mavi gözlü, hayat dolu, güzel bir genç kadın olarak betimlenmektedir.

“Deniz suyu gibi mavi gözler, altından örülmüş bir taç misali sarı saçlar... Bir Olimpos tanrıçası gibi dupduru, berrak bir güzellik... Şakıyan bir kuş. Vardığı her yere neşe saçar.” (Mahmûd, 1997, s. 25).

İkinci başkahraman Lübnanlı milyoner iş adamıdır. Altmışlı yaşlarda, eskiden bir kelle avcısı olan bu şahsiyet, öldürdüğü kişi başına dolar alarak kendisine servet yapmıştır. Kelle tüccarı lakabı bu kötü geçmişinden ona bir armağandır. Öyküde pek çok yerde diyalogları görülmektedir. “Zalim mi mazlum mu” ikilemini yaşatan bir karakterdir.

“Dinâ, gözü önünde ölüyor ve o milyonlarına rağmen hiçbir şey yapamı-

yor...", "Kendi kendine konuşuyor ve altmış yaşındaki kendisinden bir çözüm istiyordu...", (Mahmûd, 1997, s. 26).

"Lübnan iç savaşında bir kelle tüccarı... Bir keskin nişancı çetesi var... Binaların tepelerinden sokakta geçenleri öldürüyor... Şu ya da bu mezhep namına ve iş bittikten sonra ödemeyi dolar olarak tahsil ediyor." (Mahmûd, 1997, s. 30).

Üçüncü başkahraman Dr. Rodrigo'dur. Hayat ve ahlâk kasabı gibi tasvir edilen bir cerrahdır. Ölümle yaşamı kendince haklı gerekçelerle dengede tuttuğunu söylemektedir.

"Bugün çok büyük hayırlı işler yaptığım için en mutlu benim... Acil uçakla kargolayıp yolladığım bu organlar aracılığı ile yedi hastayı ölümden kurtardım. Korneaların nakledileceği görme engelliler var ve görecekler... Kolombiya Baronunun bağırsak yırtılmasından ölecek oğlu var. Ona bağırsak nakli yapılacak... Karaciğer kanserinden ölecek olan var ve ona yeni bir karaciğer nakledilecek. Umutsuz kalıtsal bir kalp hastalığı olan var. Sağlıklı bir kalp ve akciğer ile değiştirilecek... Bu bir bayram... Zılgıtlar, kutlamalar ve herkese yayılacak bir mutluluk... Benim sayemde ve benim yardımımla!" (Mahmûd, 1997, s. 29).

Dördüncü başkahraman ise Rodrigo'nun arkadaşı isimsiz doktordur. Rodrigo ile aynı geminin yolcusu olan bir karakterdir. Yaptıkları hataları arkadaşından daha çok sorgulayan bir şahsiyettir.

"Ne şanlı bir kurtarma botundayız... Çağın en büyük yenilikleriyle donatılmış hızlı bir cankurtaran botu." (Mahmûd, 1997, s. 30).

"Ama bunlar soygun." (Mahmûd, 1998, s. 29).

Beşinci karakter öldürülen isimsiz bir kadındır.

Mazlumluğun, garipliğin sembolü olan Mariana ve bebeği, Lübnan'da hiç uğruna öldürülen sivil halk ile olan bitenlerden habersiz tedavisini başarıyla görüp sahalara döndüğünü sanan futbolcu Bartholomew de diğer dört yan karakterleri oluşturmaktadır.

2.3. Mekânlar

Oturulan yer, yaşam alanı, ikâmet edilen mecrâ, yer, ev gibi sözlük anlamlarını kapsayan mekân kelimesinin tek bir tanımı yoktur. Bazı araştırmacılar mekânı, olayların ve durumların gerçekleştiği yer olarak tanımlarken bazı araştırmacılar mekânı kişilerle ilişkilendirerek anlamlandırmışlardır. Bir başka tanım da ise mekân, "İnsan ilişkilerinin ve bu ilişkilerin gerektirdiği donatıların içinde yer aldığı, sınırları, kapsadığı örgütlenmenin yapı ve karakterine göre belirlenen bir boşundur" olarak belirtilmiştir. Nitekim her yazar,

eserindeki mekân veya mekânlara aynı ölçüde değer biçemeyebilir (Atasoy, 2023, s. 48). Buna göre öyküde mekân, Mustafa Mahmûd'un penceresinden öncelikle olayların gerçekleştiği yer olarak okurlarının karşısına çıkmaktadır:

“Concorde uçağı bu kez Londra Havalimanı'na ulaşamadı. Yalnızca bir acil yardım telgrafı geldi... Ardında bir sessizlik bıraktı. Sonra uçağın İngiltere kıyılarındaki dağlara parçalanarak düştüğü haberi geldi. Yolcuların organları geniş bir alana dağılmıştı... Bir uzuv burada... Bir uzuv da birkaç kilometre sonra, ötede.” (Mahmûd, 1997, s. 31).

Yazar, bazen de mekân kavramını zikretmeye bile ihtiyaç duymadan okuyucunun zihninde bir iç mekâna dönüştürüp sunmaktadır. Olayların geliştiği yerin pek de iç açıcı bir yer olmadığını okurun kendi tahayyülüne bıraktığı görülmektedir. Okurken kişinin üzerinde iğne ilaç ve cihazların kokusunu hissettiği yoğun bakım ünitesi, bu mekânlardan birisidir:

“Brezilyalı doktorun beklediği şey gerçekleşti. Gece yarısı beyinde şiddetli bir kanama başladı ve derin bir komaya neden oldu. Sonra beyindeki tüm aktiviteler, tam anlamıyla durdu. Elektroansfalogram (EEG), herhangi bir titreşim göndermeyi bıraktı. Hiçbir şey yok... Sadece dümdüz bir çizgi.” (Mahmûd, 1997, s. 26).

“Şu sözleri demek için Brezilyalı doktora yönelir: “Bu gece cihazları çekip çıkarabilirsin, ama benim yokluğumda... Çünkü bu manzaraya katlanamayacağım... Benim kendisini öldürüyormuşum izlenimini verecek... Sen onu defin için hazırlayabilirsin. Ben de onun için şehrin dışında güzel bir mermer mezar hazırladım.” (Mahmûd, 1997, s. 28).

Yazarın bazı mekânları kişilerde bırakmış olduğu etkinin, içerisine sığştırılmış olduğu yer olarak kullanılmıştır. İşte bunlardan biri hastane morgudur:

“Uyanık doktor için sorun çözülmüştü. Hastane morgunda iki hafta önce öldürülen ve tecavüze uğrayan bir genç kız vardı ve ailesi de ortaya çıkmamıştı...”(Mahmûd, 1997, s. 29).

2.4. Kullanılan Anlatım Teknikleri

Öyküde Mustafa Mahmûd'un anlatım tekniklerinden tasvir, sahneleme, diyalog, dış monolog, iç çözümleme ve anlatma gibi tekniklerini kullandığı görülmektedir.

2.4.1. Tasvir Tekniğı

Bir anlatım tekniğı olarak en çok tercih edilen tekniklerden biridir. Klasik anlatı metinlerinde uzunca yapılan tabiat betimlemeleriyle başlayan bu teknik, değişen koşullar ve zaman ile birlikte içerik açısından edebiyattaki yeri

ve konumu farklılaşmıştır. İnsan, tabiat, iç ve dış mekân betimlemeleri edebî bir yazın türünün bezemesi olmaktan çıkıp anlatının canlılığı ve yapısını inşa eden asıl faktöre evrilmiştir. Bir açıdan tasvir veya betimleme, okuyucuyu eserle bir bütün hale getiren, eserde işlenen olaylara yakınlık kurmasını sağlayan aracı konumuna geçmiştir (Kolcu, 2015, s. 55). Bu bağlamda Mahmûd'un tasvir tuvalini öykü içinde kelimelerle ne denli iyi renklendirdiğini görmekteyiz:

"19 yaşında bir güzellik kraliçesi... Deniz suyu gibi mavi gözler, altından örülmüş bir taç misali sarı saçlar... Bir Olimpos tanrıçası gibi dupduru, berak bir güzellik..."(Mahmûd, 1997, s. 25).

"Doktor dudaklarını yalayıp cihazları çalıştırır. Sonra adamı yalnız bırakarak odayı terk eder... Dostumuz karısının bedeni yanında diz çöker halde iken... Elleriyile onu yoklayıp öpüp kokluyor ve kulağına fısıldıyorken..."(Mahmûd, 1997, s. 27).

2.4.2. Sahneleme Tekniği

Sahneleme veya gösterme olarak bilinen bu tekniğin uygulaması iki yöntem ile mümkündür: Birincisi okuyucuyu, diyalog veya monologlarla yazın kahramanları ile baş başa bırakmak, ikincisi ise yalnızca dilin olanaklarını zorlayarak olay veya durumu okurun gözünde canlanmasına imkân vermektedir. (Çetişli, 2014, s. 121). Bu bağlamda Mahmûd, öyküsünde adı geçen tekniği kullanarak ölümü okurunun gözünde sahnelemektedir:

"Brezilyalı doktorun beklediği şey gerçekleşti. Gece yarısı beyinde şiddetli bir kanama başladı ve derin bir komaya neden oldu. Sonra beyindeki tüm aktiviteler, tam anlamıyla durdu. Elektroansfalogram (EEG), herhangi bir titreşim göndermeyi bıraktı. Hiçbir şey yok... Sadece dümdüz bir çizgi."(Mahmûd, 1997, s. 26).

Aynı şekilde Mahmûd, bir insanın açgözlülüğünü, bilimin sınırlarıyla nasıl etik değerlerden düşüp vahşete dönüşebileceğini de sahnelemektedir:

"Doktor, ölen genç kadında satılmaya uygun birtakım insan organı gördü... İki sağlıklı böbrek, aynı şekilde karaciğer, pankreas, bağırsaklar, kalp, akciğerler, ayrıca göz korneaları, hipofiz bezi ile (böbrek üstü) adrenal bezi..."(Mahmûd, 1997, s. 28).

2.4.3. Diyalog Tekniği

Konuşma dili ve anlatı esasına dayalı yazınlarda bu tekniğe çok fazla rastlanmaktadır. Bu teknik metin içindeki akışın beraberinde sürükleyici bir melodiye dönüşmesini sağlamaktadır. Diyalogların güçlü bir şekilde metne yedirilmesi yazarın maharetine bağlıdır (Gezer ve Çelik, 2017, s. 26). Özetle bu teknik, karakterlerin karşılıklı duygularını, düşüncelerini ve talep-

lerini ifade ettikleri bir konuşma etkinliğidir (Arkan, 2020, s.263-264). Nitekim Mustafa Mahmûd'un bu tekniği ustalıklı ve sıklıkla öykülerine taşıdığı görülmektedir:

"Tümör cerrahi müdahale ile alınamaz mı?"

Doktor ona: "Tümörü çıkaracak neşter, tümörle birlikte onun bütün yaşamının da kökünü kazıyacaktır." der.

Hiçbir çare bulunmaz mı? Şifalı bitkiler yok mu? Bir tür ışın tedavisi bulunmaz mı? Milyonlara mal olsa bile büyüdü bir ilaç yok mu?" (Mahmûd, 1997, s. 26).

"- Tuhaf bir şey.

-Bizim zamanımızda tuhaf diye bir şey yok... Şişede bir şey kalmadı mı?

- Hepsini içtin dostum.

- Hepsini içtim... Evet... Hepsini içmişim." (Mahmûd, 1997, s. 30).

2.4.4. Dış Monolog Tekniği

"Anlatı karakterlerinden birinin muhataplarına imkân vermeden tek taraflı ve uzun soluklu nutuk çeker gibi konuşmasına dış monolog tekniği denir" (Gezer & Çelik, 2017, s. 28)

Bu teknik, öyküde Lübnanlı iş adamının ölmek üzere olan karısının önünde pişmanlığını sesli olarak dile getirmesinde kullanılmıştır:

"Alçak ve adi biri olduğumu ve seni hak etmediğimi biliyorum. Arkadaşlarınla birlikte sana defalarca ihanet ettim... Ama beni bağışla ve bana geri dön! Bundan sonra sana asla ihanet etmeyeceğim... Bir daha asla sana ihanet etmeyeceğim sevgilim, seni asla aldatmayacağım." (Mahmûd, 1997, s. 27).

2.4.5. Anlatma Tekniği

Anlatma tekniği, anlatıcı tarafından yazın kahramanları hakkında bilgilendirme yapılması ve onların duygu ve düşüncelerine değinmesi olarak tanımlanmaktadır. Anlatıcı iletmek istediğini aracı kullanmaksızın hikâyeyi dinleyen ve okuyan kişiye her türlü aktarmaktadır (Tekin, 2014, s. 189). Bu bağlamda Lübnanlı iş adamının eşinin hastalığı önündeki çaresizliği bu tekniğe gösterilebilecek örneklerdendir:

"Kendi kendine konuşuyor ve altmış yaşındaki kendisinden bir çözüm istiyordu... Bilgelik ve uzmanlık dileniyordu... Ne var ki donmuş, akmayan, taşlaşmış gözyaşları dışında hiçbir şey ona yanıt vermiyordu." (Mahmûd,

1997, s. 26).

2.5. Öyküde Kullanılan Benzetmeler ve Diğer Edebî Sanatlar

Öykü, okuyucusuna gerekli mesajı net ve öz olarak iletmesi açısından yazarı tarafından kimi benzetmelerle donatılmıştır. Geçmişinde kirli işlerle para kazanan Lübnanlı iş adamını sivillerin ölümünü veya öldürülmesini fırsata ve servete çevirmesi bakımından kendisinin "kelle tüccarı" olarak la-
kaplandırılması buna bir örnektir.

"Lübnan iç savaşında bir kelle tüccarı... Bir keskin nişancı bir çetesi var... Binaların tepelerinden sokakta geçenleri öldürüyor... Şu ya da bu mezhep namına ve iş bittikten sonra ödemeyi dolar olarak tahsil ediyor." (Mahmûd, 1997, s. 30).

Dinâ'nın eşsiz güzelliğinin eski Yunan mitolojisinde yer alan tanrılara benzetilmesi yine öykünün edebi sanat kullanımı açısından zenginliğine bir başka örnektir:

"Güzel Dinâ... "... bir güzellik kraliçesi... Deniz suyu gibi mavi gözler, altından örülmüş bir taç misali sarı saçlar... Bir Olimpos tanrıçası gibi dupduru, berrak bir güzellik... Şakıyan bir kuş. Vardığı her yere neşe saçar." (Mahmûd, 1997, s. 25).

Öyküde yazarın sık sık kara mizaha başvuru yaptığı görülmektedir. Kara mizah, mizah türleri arsında kabul görmekte olup mizahın sadece bir güldürü türü olmadığını bir gerçeğidir. Nitekim düşündüren, eleştiren, alay eden, bir tür acı hissi uyandıran, karşıt fikirleri kapsayan ve düşünceleri beklenmedik, şaşırtıcı bir şekilde sunmaktır (Alay 2019, s.24). Bilhassa öykünün "Amâl Sâliha Cidden" olarak adlandırılması yani "Çok Hayırlı İşler" olması da bunu teyit etmektedir. Öykü genelinde insanların hayatının karartılması, organlarının çalınıp çok basit bir durummuş gibi keyifle satılması ile insan yaşamı kolay bir şeymiş gibi basitçe anlatılıp geçilmesi Mahmûd'un elinden kara gülmece ile anlatılıp yazılmaktadır.

"- Evet... Buna rağmen sonunda bebeğini aldırmaştım... Alınan cenini, Bartholomew'i Parkinson hastalığından kurtarmak adına beyin naklinde kullanıldığı için almıştım... Ameliyat olağan üstü başarılı olmuştu... Futbol oynamaya geri dönmüştü... Hayal et... Hayal et."

- Doğru... Doğru... Sen bir dâhisin.

- Hayırlı işlerde çok iyi bir birikime sahip olduğumuzu sana söylememiş miydim?

- Çok hayırlı işler! (Mahmûd, 1997, s. 31).

2.6. Öykünün Sonlandırılması

Öykü, bir trajediyle ama aynı zamanda herkesin hayatına dokunan adil bir trajediyle sonlanmıştır. Her karakter, bir başkasına yaşattığı kaderi dolaylı yoldan kendi kaderine taşımıştır. Eden bulur, atasözünün öyküde vücut bulmuş halidir, denilebilir. Uçağın bir umut olduğu düşünülürse ki gerçeklik havalimanına iniş yapamadan düşmesiyle öykü bitirilmiştir.

3. Değerlendirme

Mısır Modern Arap Edebiyatının öncü isimlerinden ve Arap bilimkurgu Edebiyatının ilk kurucularından biri olan Mustafa Mahmûd, yazmış olduğu “*Amâl Sâliha Cidden*” adlı kısa öyküsünde çok pahalı insan hayatının maddi ölçütlerle ucuzlaştırılıp değersizleştirildiğini kendine özgü anlatımıyla dile getirmiştir. Öyküyü anlatmaya başladığı üslup ve öyküde tercih ettiği mekânlar dikkate alındığında yazarın kendi birincil meslekî hayatından izler taşıdığına yadsınamaz bir belirtisidir. Nitekim kendisinin bir tıbbiyeli oluşu, öyküde kullanılan genel üslubun tıp terminolojisiyle ilintili olduğunun bir göstergesidir. Öte yandan öyküde seçilen mekânların hastane ve morg gibi yerler oluşu da bunu desteklemektedir.

Öyküde Mahmûd’un çeşitli anlatım tekniklerini başarılı bir şekilde kullandığı görülmektedir. Tasvir, sahneleme veya gösterme, diyalog, dış monolog ve anlatma teknikleri bu tekniklerden sadece bazılarıdır. Ayrıca yazarın zaman geçişlerini ustalıklı kullanıyor oluşu, okuyucuyu durağanlıktan ve sıkıcılıktan kurtarmaktadır. Öyküye konuk olan karakterlerin yaşam öykülerinin işleniş şekilleri, ruh halleri ile mekânların birbirine bağlı betimlenmesi okuyucuya iletilmesi gereken pek çok mesajı içermektedir. Öykü geneline yayılan, “Gerçek hayatlar üzerine kurulu yalancı hayatlar, nihayetinde kaybolacaklardır” mesajı sadece bunlardan birisidir. Ahlâkî çöküntünün nelere sebep olacağı, psikodrama ve kara mizah ile eleştirilmiş, insan hayatının kutsallığını hiçe sayanların sonun öykü sonuna gizlenen “Hak yerini eninde sonunda bulur” mesajı ile “*Yalnızca bir acil yardım telgrafı geldi... Ardında bir sessizlik bıraktı. Sonra uçağın İngiltere kıyılarındaki dağlara parçalanarak düştüğü haberi geldi. Yolcuların organları geniş bir alana dağılmıştı... Bir uzuv burada... Bir uzuv da birkaç kilometre sonra, ötede.*” satırlarıyla okuyucusuna iletmıştır.

4. Mustafa Mahmûd’un Biyografisi

Mustafa Mahmûd, Mısır’ın Menofia vilayeti Şibin el-Kom şehrine bağlı antik Mit Hakan köyünde 20 Aralık 1921 tarihinde doğmuştur. Tam adı Mustafa Kemâl Mahmûd Hüseyin’dir. İyi ve cömert bir ailede yetişen Mahmûd, okumaya düşkün bir babanın oğlu olup kardeşlerinin sekizincisidir (el-Attâr, 2014, s.12-13).

Gençlik yıllarında şüpheli ve isyankâr bir kişiliğe sahip olan Mahmûd, Darwin, Selâme Mûsâ ve Şiblî Şumayil gibi yazarların yazılarının etkisi altında kalmıştır. Her şeye şüpheyle yaklaşması ve din ile arasındaki boşluk onu topluma ve dine aykırı faaliyetlere itmiştir. Bu nedenle bu dönemlerdeki fikirleri de din ve toplum karşıtlığı üzerine kurulu olmuştur (el-Harrânî, 2014, s.24).

Lise çağlarında kendisini okumaya vermiş ve bunun neticesi olarak şiir, öykü ve roman alanlarında eserler vermeye başlamıştır (Fattahı, 2023, s. 372). 1953 yılında tıp fakültesinden mezun olmuştur. 1960 tarihine kadar bir hekim olarak görev yaptığı bu dönem içerisinde Mahmûd, yine edebiyat sahasındaki çalışmalarına devam etmiş, makale ve kısa öykülerini kimi dergi ve gazetelerde yayınlamıştır (el-Attâr, 2014, s.16). Ancak 1960'ta bu görevinden istifa ederek meslekî hayatını bir gazeteci-yazar olarak sürdürmeyi tercih etmiştir (Fattahı, 2023, s. 372).

Mustafa Mahmud, seyahat etmeyi, yeni şeyler keşfetmeyi seven yeniliklere açık bir hayvan sever olup bütün bu yönlerinin yanı sıra astronomi ve uzaya da ilgi duyan bir İslâmcı düşünürdür (Fattahı, 2023, s. 372). Mahmûd, 31.10.2009 Cumartesi sabahı Kahire'de 88 yaşında vefat etmiştir (el-Attâr, 2014, s.14).

Kaynaklar

- Alay, O. (2019). *Mizah Kavramı ve Mizahın Tarihsel Süreci*. Türk Dili, 22-30.
- Arkan, Z. (2020). *Ali Tantâvî'nin «İki Yetim (Yetimân)» Adlı Hikâyesinin Kısa Tahlili*. Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 7(1), 255-285.
- Atasoy, S. (2023). *Fatma Gürel'in Eserlerinde Mekân Tasviri "Edremi"*. EREN, 2(3), 47-52.
- Boso, E. Y. (2014). *İskender Pala'nın Roman ve Öykülerinde Yapı ve Tema*, (Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Çetişli, İ. (2014). *Metin Tahlillerine Giriş/2, Hikâye-Roman-Tiyatro*. 4. bs. Ankara: Akçağ Yayınları
- el-Attâr, H. M. A. (2014). *Mustafa Mahmud Ârâ'uhu'l-İ'tikâdyye ve Mevkifahu mine'l-Mezâhibi'l-Fikriyye ve'l-Mileli'l-Mu'âsire-Dirase ve Nakid*. el-Cami'atü'l-İslâmiyye, Külliyyetü Usulî'd-Din, Kısmü'l-Akîde ve'l-Mezâhibu'l-Mu'âsire, Gazze.
- el-Herrânî, es-S. (2014). *Muzakkarât Dr. Mustafa Mahmud* 9 bs. el-Kâhire: Dâr Uk-tub l'in-Neşir ve't-Tevzî'.
- Emekli, İ. (2017). *Mısırlı Kısa Öykü Yazarı Fuâd Kandîl Ve Ercû Ellâ Yedûme'z-Zalâm Öyküsü*. Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 4(12), 875-889.
- Fattahı, D. (2023). *تحليل رواية العنكبوت لمصطفى محمود Mustafa Mahmûd'un "El-Ankabût"*

- Adlı Romanının incelenmesi*. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(1), 369-385.
- Gezer, A., Çelik, Y. (2017). *Ayşe Kilimci'nin Hikâyeciliđi ve Hikâyelerinde Anlatım Teknikleri*. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(2), 15-31.
- Kolcu, A. İ. (2015). *Öykü Sanatı*. 4. bs. Konya: Salkımsöğüt Yayınevi.
- Tekin, M. (2014). *Roman Sanatı I, Romanın Unsurları*. 12. bs. İstanbul: Ötüken Yayınları

EK: 1

MUSTAFA MAHMÛD'UN "ÇOK HAYIRLI İŞLER!" ('AMÂL SÂLİHA CİDDEN) ADLI ÖYKÛSÜNÜN TAHLİLİ

Çok Hayırlı İşler!

Çok zengin Lübnanlı iş adamı, karısı Dinâ'nın ölmekte olduğuna ve bey-ninde kanserli bir tümörün bulunduğu inanamıyordu. Tüm bunlar son günlerde şikâyet ettiği baş ağrısı, göz kararmaları ve baş dönmesinin nedeniydi. Bunların içmekten ve gece geç saatlere kadar uykusuz kalmaktan kaynaklanan sıradan semptomlar (belirtiler) olduğunu sanıyordu.

Sonrasında doktor, beyin tomografisi ve uzman hekim raporuyla onu şaşırttı ve ilk kez kendisini ölümle karşı karşıya buldu.

Beyrut'ta yıllarca ölümle yıkım arasında yaşamaya alışmış olmasına rağmen... Ölümüne yalnızca bir haber veya tugayların radyo istasyonundan yayınlanan periyodik bir bülten olarak bakıyordu... Tenine değmeyen kurşunlardı sadece.

Servetini toplayıp eşi ile birlikte Beyrut'tan ve milislerinden uzakta yaşamak için Brezilya'ya göç ettiğinde ölüm dairesinden sonsuza kadar çıktığını, rahata ve güvenliğe kavuştuğunu, artık hayatında korkuya ya da endişeye hiç yer kalmadığını düşünüyordu. Geriye kalan bütün mesele, milyonlarını nereye koyacağı, eğlence partilerinde ve seyahatlerinde nasıl harcayacağıydı. Hangi konak alınır? Hangi mahallede ikamet edilir? Hangi ticaret sahasında yatırımlarına başlayacağıydı.

Güzel Dinâ yanında olduğu müddetçe "19 yaşında bir güzellik kraliçesi... Deniz suyu gibi mavi gözler, altından örülmüş bir taç misali sarı saçlar... Bir Olimpos tanrıçası gibi dupduru, berrak bir güzellik... Şakıyan bir kuş. Vardı her yere neşe saçar. Hayatının aşkı... Eşi ve sevgilisi." O yanı başında olduğu sürece hiçbir şeyi umur etmezdi.

25

Ancak her şey birden bire değişiverdi... Dinâ, gözü önünde ölüyor ve o milyonlarına rağmen hiçbir şey yapamıyor.

Kendi kendine konuşuyor ve altmış yaşındaki kendisinden bir çözüm istiyordu... Bilgelik ve uzmanlık dileniyordu... Ne var ki donmuş, akmayan, taşlaşmış göz yaşları dışında hiçbir şey ona yanıt vermiyordu.

Tümör cerrahi müdahale ile alınamaz mı?

Doktor ona: “Tümörü çıkaracak neşter, tümörle birlikte onun bütün yaşamının da kökünü kazıyacaktır.” der.

Hiçbir çare bulunmaz mı? Şifalı bitkiler yok mu? Bir tür ışın tedavisi bulunmaz mı? Milyonlara mal olsa bile büyülü bir ilaç yok mu?

Doktor ona “Tümör yayılmış ve yakında işitme, görme, konuşma, hafıza, denge ve hareket merkezlerine de saldıracak. Tanıdığın ya da seni tanıyan kadından geriye hiçbir şey kalmayacak... Ve Hakk'ın rahmetine kavuşabilir. Komaya girmesine sebebiyet veren kanamalar olabilir ve bir ölüm, onu ve sizi bu acılardan kurtarır.” der.

“Beni kurtarır!” diyor adam, afallamış bir sesle... Doktor dondurucu bir sesle yanıt verir:

- Onu alışık olmadığınız çirkin bir görüntüyle görmekten sizi kurtarır. Aşk bu sahnelere katlanamaz.

- Meslektaşımız buradan oradan istişarelerde bulunarak koşuşturup duruyor ve konsültasyonda doktorları bir araya getiriyor. New York, San Francisco, Chicago, Washington, Bonn, Berlin ve Paris'i arıyor... CT tarama görüntülerini faksla gönderiyor ve herkesten cevap geliyor... Umut yok... Cerrahi müdahale mümkün değil... Bir mucize beklemekten başka çare yok.

Brezilyalı doktorun beklediği şey gerçekleşti. Gece yarısı beyinde şiddetli bir kanama başladı ve derin bir komaya neden oldu. Sonra beyindeki tüm aktiviteler, tam anlamıyla durdu. Elektroensefalogram (EEG), herhangi bir titreşim göndermeyi bıraktı. Hiçbir şey yok... Sadece dümdüz bir çizgi.

Dinâ ölmüştü... EEG onun öldüğünü söylüyor... Adam, deli gibi bağıırıyor... Olamaz... İmkânsız... Bir şey yapılmalı.

26

Brezilyalı doktor aynı dondurucu ses tonuyla: “Akciğerlere hava pompalamak için solunum cihazı pompasını etkinleştirmek mümkün... Kalbi elektronik olarak çalıştırmak mümkün... Dokularını da nemli ve canlı olarak korumak mümkün.” diyor.

Adam bağıırıyor: “Lütfen... Lütfen... Pompayı etkinleştirin.”

Brezilyalı doktor aynı dondurucu tonlamayla: “Fakat eşiniz yaşamayacak... Sadece bir görüntüden ibaret olacak... Yalnızca bir heykel... Ne görür ne işitir, ne konuşur ne de hareket edip hissedebilir... Sadece bakan ama görmeyen gözler ve açık ama işitmeyen kulaklar... Bir mumya sadece.” yanıtını verdi.

Adam: “Yalvarırım, lütfen... Pompayı etkinleştirin... Tüm cihazları çalıştı-

rın... Benim için onu olduğu gibi saklayın lütfen." diye haykırıyor.

Doktor acıyarak: "Ancak bu isteğiniz oldukça maliyetli bir iş... Bu nedenle meslektaşımız bağıarak 'Boş işler!' diye karşılık veriyor" diyor.

"Ve ne zamana kadar?" diye sorar doktor.

"Sonsuza kadar... Ben onun yanı başında ölünceye dek... Ve ağlar.

Doktor dudaklarını yalayıp cihazları çalıştırır. Sonra adamı yalnız bırakarak odayı terk eder... Dostumuz karısının bedeni yanında diz çöker halde iken... Ellerle onu yoklayıp öpüp kokluyor ve kulağına fısıldıyorken...

Sonra (adam) bağıırır:

- Dinâ... Neredesin sen?.. Bana cevap ver... Cevap ver.

Sonra bir çocuğa dönüşür... Elini öpmek için alıp fısıldayarak okşar.

- Alçak ve adi biri olduğumu ve seni hak etmediğimi biliyorum. Arkadaşlarıyla birlikte sana defalarca ihanet ettim... Ama beni başıyla ve bana geri dön! Bundan sonra sana asla ihanet etmeyeceğim... Bir daha asla sana ihanet etmeyeceğim sevgilim, seni asla aldatmayacağım.

Sonra susup başını avuçlarının arasına alır... Gezgün bakışlarını odanın içerisinde dolaştırır...

Solunum pompasının sesinden, girip çıkan oksijenden ve yaşamın tazelikliğini ve nemini korumak için damla damla damarlarına sıvı akıtan asılı duran serum şişelerinden başka hiçbir şey duyulmaz... Görünüşte yaşamak, gerçekte değil... Her gece binlerce dolara satılan yaşamın ta kendileri...

Hemşire ve doktor rutin olarak cihazları kontrol ettikten sonra ayrılırlar.

27

Duygular hafifler, hisler donuklaşır ve Lübnanlı aşığımız balmumu müzesindeki heykellerden birinin önünde oturan bir müze ziyaretçisine dönüşür.

Yavaş yavaş eşinin öldüğünü, geri dönmeyeceğini, hiçbir umudun kalmadığını ve bir kadınla değil, bir nesne ile konuştuğunu, bir insanla değil, konmuş bir şeyle sohbet ettiğini onaylar.

Umutsuzluk kemiklerinin iliğine kadar işler... Ve teslim olur...

Şu sözleri demek için Brezilyalı doktora yönelir: "Bu gece cihazları çekip çıkarabilirsin, ama benim yokluğumda... Çünkü bu manzaraya katlanamayacağım... Benim kendisini öldürüyordum izlenimini verecek... Sen onu defin için hazırlayabilirsin. Ben de onun için şehrin dışında güzel bir mermer mezar hazırladım.

Doktor, görevi yerine getireceğine dair adamın gönlünü yatıştırır. Bu acı dolu merasimlerden etkilenmemesi için bu iki gün uzaklaşmasını tavsiye eder. Dostumuz, kendisine teşekkürlerini sunup elini sıkır.

Ancak doktor, tamamen farklı şeyler hakkında düşünüyordu... Lübnanlı dostumuzun hakkında hiçbir şey bilmediği, diğer seremoniler hakkında.

Doktor, ölen genç kadında satılmaya uygun birtakım insan organı gördü... İki sağlıklı böbrek, aynı şekilde karaciğer, pankreas, bağırsaklar, kalp, akciğerler, ayrıca göz korneaları, hipofiz bezi ile (böbrek üstü) adrenal bezi... Bunlar piyasa fiyatı milyonlarca dolara varan organlar ve alıcı da vardı... Doku örneklerinin tahlil sonuçları pozitif geldi. Böbrek, karaciğer, akciğer ve bağırsak nakillerine ihtiyaç duyan birçok hastaya uygun olup elinin altında birden fazla teleks bulunuyordu. Organları hemen uçakla Kolombiya, İsviçre, İtalya, New York, Japonya ve Filipinler talep eder.

Tüm yapılması gereken organları parçalara ayırıp buzla paketleyerek plastik poşetlerin içinde hemen uçakla göndermek.

Son telgrafta kemik nakli yapılması isteniyordu... Ondan da kemik tozu yapabiliyor.

Güzel genç kadından geriye hiçbir şey kalmayacağı ve kadının her şeyinin bir çıkara dönüşeceği açık. Geriye tek bir sorun kalıyor o da şehrin dışındaki güzel mermer mezarlığa gömülecek olan yerine geçecek kişi...

28

Uyanık doktor için sorun çözülmüştü. Hastane morgunda iki hafta önce öldürülen ve tecavüze uğrayan bir genç kız vardı ve ailesi de ortaya çıkmamıştı...

Doktor mırıldanırken kendi kendine gülümsedi:

- Onu teslim almak ve gerekli işlemleri halletmek için bir kişi ortaya çıkacaktır. O halde bir milyonerin karısına yakışan güzel tabutun içine konulmaya, bu sonsuz aşka yaraşır bir yere gömülmek için çabucak hazırlanmak.

Londra'ya seyahat eden Concorde uçağında, birinci sınıf bir salonda doktor, meslektaşıyla birlikte oturuyordu. Bu büyük ticarî anlaşmayı kutlamak için bir şişe şampanya açıyordu.

Doktor, şampanya kadehini yudumlarırken mutlu bir şekilde elini ovuşturuyordu:

- Bugün çok büyük hayırlı işler yaptığım için en mutlu benim... Acil uçakla kargolayıp yolladığım bu organlar aracılığı ile yedi hastayı ölümden kur-

tardım. Korneaların nakledileceği görme engelliler var ve görecekler... Kolombiya Baronunun bağırsak yırtılmasından ölecek oğlu var. Ona bağırsak nakli yapılacak... Karaciğer kanserinden ölecek olan var ve ona yeni bir karaciğer nakledilecek. Umutsuz kalıtsal bir kalp hastalığı olan var. Sağlıklı bir kalp ve akciğer ile değiştirilecek... Bu bir bayram... Zılgıtlar, kutlamalar ve herkese yayılacak bir mutluluk... Benim sayemde ve benim yardımımla!

-Ve cebine girecek üç milyon dolar var.

-Hayırlı işler ve hayatınız karşılığında, faydalı çağdaş aşırımlar...

-Ama bunlar soygun.

- Bizler yaşayanlar uğruna ölümü çaldık... Biz kimseye acı çektirmedik... Kimseyi öldürmedik!

-Ama bazen yapıyoruz dostum! Uygun bir ürün bulamadığımız zaman... Ve kim bilir?

-Kim bilir ne?

-Dina adlı genç kadının beyinde yaptığın CT taramasının (bilgisayarlı x-ışınları tomografisinin) hikâyesini kim bilebilir?

29

Kanseri gösteren röntgen filmi aslında hakikaten o kadının mıydı yoksa her zamanki gibi ofis çekmecesinden miydi?

- Tam emin değilim... O röntgen filmi tabii onundu... Oluşan beyin kanamasının kanıtıydı.

- Sen muhteşem bir doktorsun Rodrigo! Dilediğince beyin kanamasına uygun hikâye ekleyebilirsin.

Rodrigo şampanya şişesinde kalanları bir dikişte kafaya dikip kendinden geçerek şöyle dedi:

- Daha doğrusu bu defaki kanama, beyindeki kanserden kaynaklanıyordu... Bana inan... İnan bana... Sen benim meslekte ne kadar güvenilir bir adam olduğumu bilirsin.

-Mesleğe gelince dostum, ben bu konuda ziyadesiyle güvenilir olduğumu biliyorum... Organ nakli beklemekten ölecek olan müşterilerin isteklerini yerine getirme konusunda çok daha fazla güvenilirsin.

- İnan bana, o müşteriler önceliğe ve merhamete daha layıktırlar... Onlar ölüyorlar dostum. Onların öleceklerini söylemedin mi?

- Diğerleri de ölüyorlar Rodrigo... Hafızan gerçekten zayıflamış.

- Bizler ne yazık ki aynı bottayız! Birlikteyiz öyle değil mi?

- Ne şanlı bir kurtarma botundayız... Çağın en büyük yenilikleriyle donatılmış hızlı bir cankurtaran botu.

-Lübnanlı dostumuz... Tutkulu aşığımızı hiç aklına getirmedin mi?

- Aksine onu çok düşündüm. Onun hikâyesini ince eleyip sık dokudum. Kendisi ve milyonları hakkında soruşturma yaptım ve onun bir kelle tüccarı olduğunu öğrendim.

- Kelle tüccarı?? !!

- Lübnan iç savaşında bir kelle tüccarı... Bir keskin nişancı bir çetesi var... Binaların tepelerinden sokakta geçenleri öldürüyor... Şu ya da bu mezhep namına ve iş bittikten sonra ödemeyi dolar olarak tahsil ediyor.

- Tuhaf bir şey.

-Bizim zamanımızda tuhaf diye bir şey yok... Şişede bir şey kalmadı mı?

Şampanya şişesini çeviriyordu ama içinde bir damla bile bulamıyordu.

- Hepsini içtin dostum.

- Hepsini içtim... Evet... Hepsini içmişim.

30

Kendi kendine şunları söyleyerek mırıldandı:

- İşin tuhaf yanı acı çekerek ağlıyordu.

- Kim?

- Dostun, kelle tüccarı.

- Bizler her şeye rağmen seviyoruz... Ve ağlıyoruz... Zaman zaman Mariana'ya âşık olduğun için ağlamıyor musun?

- Evet... Buna rağmen sonunda bebeğini aldırmaştım... Alınan cenini, Bartholomew'i Parkinson hastalığından kurtarmak adına beyin naklinde kullanıldığı için almıştım... Ameliyat olağan üstü başarılı olmuştu... Futbol oynamaya geri dönmüştü... Hayal et... Hayal et.

- Doğru... Doğru... Sen bir dâhisin.

- Hayırlı işlerde çok iyi bir birikime sahip olduğumuzu sana söylememiş miydin?

- Çok hayırlı işler!!

- Birden bire... Gözleri korkuyla büyüdü.

- Aman Tanrım. Duyuyor musun?.. Bu sarsıntıyı hissediyor musun? Dehşet verici bir şey!

- Evet, uçak şiddetle sallanıyor... O parçalara ayrılıyor... Aman Tanrım.

Concorde uçağı bu kez Londra Havalimanı'na ulaşamadı. Yalnızca bir acil yardım telgrafı geldi... Ardında bir sessizlik bıraktı. Sonra uçağın İngiltere kıyılarındaki dağlara parçalanarak düştüğü haberi geldi. Yolcuların organları geniş bir alana dağılmıştı... Bir uzuv burada... Bir uzuv da birkaç kilometre sonra, ötede.

31

EK: 2

Arapça Metin

أعمال صالحة جدا...!!

مصطفى محمود

التاجر اللبناني الغني جدا لم يصدق أن ديناً زوجته تموت، وأن ما أصيبت به هو ورم سرطاني في المخ.. وهو سبب الصداع والزغلة والدوخة التي كانت تشكو منها في الأيام الأخيرة، وكان يظن أنها أعراض عادية بسبب الشرب والسهر.

وحينها فاجأه الطبيب بصورة الأشعة المقطعية للمخ، وتقرير الطبيب المختص، وجد نفسه وجها لوجه أمام الموت لأول مرة.

وبرغم أنه تعود أن يعيش سنوات في بيروت بين الموت والدمار.. إلا أنه كان ينظر إلى الموت على أنه خبر أو نشرة دورية تصدرها إذاعة الكتاب.. مجرد طلاقات رصاص لا تمس جلده.

وحينما جمع أمواله وهاجر مع زوجته إلى البرازيل ليعيش بعيداً عن بيروت وميليشياتها، ظن أنه خرج من دائرة الموت إلى الأبد، وأنه وصل إلى بر السلام والأمان ولم يعد له فيما تبقى من عمره ما يخافه أو يخشاه. كل ما تبقى من المشكلة هو أين يودع ملايينه وكيف ينفقها على سهراته وسفرياتة؟. وأي قصر يشتري.. وفي أي حي يسكن.. وفي أي تجارة يباشر استثماراته.

ومادامت الجميلة دينا معه «٩٠ سنة ملكة جمال.. عينان زرقاوان كماء البحر، شعر أشقر مثل أكليل من ذهب مضمفور.. جميلة شفاقة بللورية كآلهة من آلهة الأولمب.. عصفور مغرد. ينشر السعادة حينما حل. عشيقته عمره.. وزوجته وحبيبته»، مادامت معه فلا شيء يهم.

٢٥

ولكن كل شيء تغير فجأة.. دينا تموت أمامه وهو لا يستطيع أن يفعل شيئاً رغم ملايينه .

كان يكلم نفسه ويسأل أعوامه الستين عن حل.. يسأل الحكمة والخبرة.. فلا ترد عليه إلا دموع جامدة متحجرة لا تتزل.

ألا يمكن استئصال الورم بالجراحة .. ؟

يقول له الطبيب : أن المشط الذي سوف يستأصل الورم سوف يستأصل الحياة كلها معه.

ألا توجد عقاقير.. ألا توجد أعشاب.. ألا يوجد نوع من الأشعاع.. ألا يوجد دواء سحري ولو تكلف الملايين ؟

يقول له الطبيب : أن الورم قد انتشر وسوف يغزو قريبا مراكز السمع والبصر والكلام والذاكرة والتوازن والحركة.. ولن يبقى من المرأة شيء تعرفه أو شيء يعرفك.. وقد تدرکہا الرحمة فيحدث نزيف يؤدي إلى غيبوبة وموت ينفذها وينفذك من هذه الآلام.

ينفذني أنا.. يقول الرجل في صوت مذهول.. فيجيب الطبيب بصوت ثلجي.

- ينفذك من رؤيتها في صورة كريمة لم تتعودها.. إن الحب لا يتحمل هذه المناظر.

ويهول صاحبنا يطلب استشارات من هنا ومن هناك ويجمع الأطباء في كونسولتو.. ويتصل بنيويورك وسان فرانسيسكو وشيكاغو وواشنطن ويون وبرلين وباريس.. ويرسل صور الأشعة المقطعية بالفاكس ويأتي الرد من الجميع.. لا أمل.. لا يمكن التدخل الجراحي.. ولا حل سوى انتظار معجزة.

ويحدث ما توقع الطبيب البرازيلي.. ويبدأ نزيف حاد في المخ في منتصف الليل.. يؤدي إلى غيبوبة عميقة.. ثم توقف كامل

1 الذين ضحكوا حتى البكاء

لكل نشاط في المخ ويتوقف رسام المخ الكهربائي عن إصدار لأي ذبذبات.. لا شيء.. سوى خط أملس.

لقد ماتت دينا.. رسام المخ يقول أنها ماتت.. والرجل يصرخ كالمجنون.. مستحيل.. مستحيل.. لا بد من عمل شيء .

٢٦

فيقول الدكتور البرازيلي بنفس النبرة الثلجية : ممكن تشغيل مضخة التنفس الصناعي لضخ الهواء في الرئتين.. وممكن تشغيل القلب الكرونيبا.. وممكن الاحتفاظ بأنسجتها رطبة وحية.

فيصرخ الرجل : أرجوك .. أرجوك .. شغل المضخة.

فيرد الدكتور البرازيل بنفس النبرة الثلجية : ولكنها لن تكون حية ستكون مجرد صورة.. مجرد تمثال.. لا يرى ولا يسمع ولا يتكلم ولا يتحرك ولا يحس.. مجرد أعين تنظر ولا ترى، وأذان مفتوحة ولا تسمع.. مجرد تحنيط.

فيصرخ الرجل.. أرجوك.. أرجوك .. شغل المضخة.. وشغل جميع الأجهزة.. واحتفظ لي بها كما هي أرجوك.

فيقول الطبيب مشفقا.. ولكنها عملية مكلفة.. فيجيب صاحبنا في صراخ: لا يهم.

وإلى متى. يسأل الطبيب.

إلى الأبد.. إلى أن أموت بجوارها.. ويبكي. ويمص الطبيب شفثيه ويعمد إلى تشغيل الأجهزة ثم يترك الغرفة ويمضي لحاله.. بينما يركع صاحبنا إلى جوار جسر زوجته.. يتحسسها. ويقبلها.. ويتشممها.. ويهمس في أذنها.. ثم يصرخ - دينا.. أين أنت.. ردي علي.. أجيبيني ثم يتحول إلى طفل.. ويأخذ يدها ليقلبها ويربت هامسا.

- أنا أعلم أنني وعد ونذل ولا أستحقك.. وقد خنتك مرات مع صديقاتك.. ولكن سامحيني وعودي إليّ ولن أخونك بعدها أبدا.. لن أخونك أبدا يا حبيبي لن أخونك أبدا.

ثم يسكت ويلقي برأسه بين كفيه.. ويدير بصره الزائغ في الغرفة..

ولا شيء يسمع سوى صوت مضخة التنفس والأوكسجين الذي يدخل ويخرج، وزجاجات المحاليل المعلقة التي تقطر السوائل في عروقها قطرة قطرة لتحفظ بطراوة ورطوبة الحياة.. الحياة شكلا وليس حقيقة.. وهم الحياة الذي يباع بألوف الدولارات كل ليلة.

وتدخل الممرضة والطبيب في روتين فحص للأجهزة ثم يخرجان.

٢٧

وتستمر الأيام والليالي يجزر بعضها في بلاد .

وتبرد العواطف وتتجمد المشاعر ويتحول عاشقنا اللبناني إلى زائر متحف جالس أمام أحد تماثيل متحف الشمع.

ويتأكد بالتدريج أنها ماتت.. وأنها لن تعود.. وأنه لا أمل.. وأنه يكلم شيئا لا امرأة.. يكلم موضوعا لا إنسان.

ويدخل اليأس حتى نخاع عظامه.. ويستسلم.. ويميل على الطبيب البرازيل يقول له: تستطيع الليلة أن تنزع الأجهزة ولكن في غيابي.. لأنني لن أحتلم هذا المنظر.. وسيخيل إلى أنني أقتلها.. وتستطيع أن نعدها للدفن وقد جهزت لها مقبرة رخامية جميلة في خارج البلدة..

ويطمئنه الطبيب بأنه سيقوم بالواجب.. وينصحه بالابتعاد هذين اليومين حتى لا يتأثر بهذه الطقوس المؤلمة.. فيشكره صاحبنا ويضغط على يده.

ولكن الطبيب كان يفكر في أشياء مختلفة تماما.. وفي طقوس أخرى لا يعلم عنها صاحبنا اللبناني شيئا.

كان الطبيب يرى في الميتة الشابة مجموعة أعضاء بشرية صالحة للبيع.. فالكليتان سليمتان وكذلك الكبد والبنكرياس والأمعاء والقلب والرئتان وأيضاً قرنيات العين وأيضاً الغدة النخامية والغدة الكظرية.. وهي أعضاء بسعر السوق تصل إلى عدة ملايين من الدولارات والزيون موجود.. ونتائج تحليل عينات النسيج جاءت إيجابية. وهي تصلح لعدد من المرضى المطلوب لهم زرع كلية وزرع كبد وزرع رتئين وزرع أمعاء وهناك أكثر من تلكس تحت يده.. يطلبها فوراً بالطائرة إلى كولومبيا وسويسرا وإيطاليا ونيويورك واليابان والفلبين.

وكل المطلوب هو تقطيع الأعضاء وتعبئتها مع الثلج في أكياس بلاستيك وإرسالها فوراً بالطائرة.

وأخر برقية مطلوب فيها زرع عظام.. وهو يستطيع أن يصنع بودرة عظام أيضاً.

واضح أنه لن يبقى من الشابة الجميلة شيء.. وأنها ستتحول كلها إلى منافع ولا تبقى إلا مشكلة واحدة هي البديل الذي سيدفن في المقبرة الرخامية الجميلة خارج البلدة.

٢٨

وكانت المشكلة محلولة بالنسبة للطبيب الذي.. فهناك فتاة في ثلاثة المستشفيات من أسبوعين قتيلة ومغتصبة ولم يظهر لها أهل..

وابتسم الطبيب في نفسه وهو بهمس.

- سوف يظهر لها عمر يتقدم لاستلامها وتخليص الإجراءات الضرورية. ثم تعد بسرعة لتوضع في التابوت الجميل اللائق بزوجة المليونير.. لتدفن في المكان الجدير بهذا الحب الخالد.

وفي الطائرة الكونكورد المسافرة إلى لندن وفي صالون الدرجة الأولى.. كان يجلس الطبيب مع زميله وكان يفتح زجاجة شمبانيا احتفالاً بالصفقة الدسمة.

وكان الطبيب يفرك يده مسروراً وهو يجرح كأس الشمبانيا.

- أنا أسعد ما أكون اليوم فقد قمت بأكبر قسط من الأعمال الصالحة.. فقد أنقذت من الموت سبعة من المرضى عن طريق هذه الأعضاء التي شحتها بالطيران المستعجل.. هناك عميان سوف تزرع لهم قرنيات ويصرون.. وهناك ابن بارون كولومبيا الذي يموت بتزيف الأمعاء سوف تزرع له أمعاء.. وهناك الذي سيموت بسرطان الكبد وسوف يزرع له كبد جديد سليم، وهناك حالة قلب ورتئين ميثوس منها سوف يستبدلان بقلب ورتئين سليمتين.. هذا يوم عيد.. وزغاريده.. وتهاني.. وسعادة سوف تعم الجميع.. بسبي وبفضلي.

- وهناك ثلاثة ملايين دولار ستدخل جيبيك.

- مقابل أعمال فاضلة وحياتك سرقات عصرية مفيدة..

- ولكنها سرقات.

- نحن سرقنا الموتى في سبيل الأحياء.. نحن لم نؤذ أحداً.. ولم نقتل أحداً.

- ولكننا فعلنا أحياناً يا صاحبي حينما لا نجد بضاعة حاضرة.. ومن يدري.

- من يدري ماذا ؟

- من يدري بحكاية الأشعة المقطعية التي أجريتها على دماغ الفتاة دينا..

٢٩

هل كانت الأشعة التي بها سرطان هي صورتها فعلاً أم كانت من درج المكتب كالعادة.

- لا أطمئن .. هي صورتها بالتأكيد.. بدليل نزيف المخ الذي حدث.
- أنت دكتور عظيم يا رودريجو وتستطيع أن تحدث نزيفا بالمخ كما تريد.
- وجرع رودريجو ما تبقى في زجاجة الشمانيا دفعة واحدة وقال وهو يترنح:
- بل كان النزيف هذه المرة بسبب السرطان في مخها.. صدقي.. صدقي.. أنت تعرف كم أنا رجل أمين في المهنة.
- أما المهنة يا صاحبي فأنا أعرف أنك أمين جدا فيها.. وأمين أكثر في تلبية طلبات الزبائن الذين يموتون في انتظار عضو يزرع.
- صدقي هم أولى بالسُّعفة والرحمة.. فهم يموتون يا صاحبي. ألم تقل أنهم يموتون.
- والآخرين يموتون أيضا يارودريجو.. إن ذاكرتك أصبحت ضعيفة.
- إننا في قارب واحد للأسف؟!.. معا أليس كذلك.
- وحسبنا أنه قارب إنقاذ.. قارب إسعاف سريع مزود بأعظم مبتكرات العصر.
- ألم تفكر في صاحبنا اللبناني.. العاشق المفتون.
- بل فكرت فيه كثيرا وتبعت حكايته وسألت عنه وعن ملايينه وعرفت أن أنه تاجر رؤوس.
- تاجر رؤوس؟! !!
- تاجر رؤوس في الحرب الأهلية اللبنانية.. عنده عصابة من القناصة.. تقتل المارة في الشوارع من على رؤوس العمارات..
- لحساب هذه الطائفة أو تلك وفي النهاية يقبض الثمن بالدولار.
- شيء عجيب.
- لا شيء عجيب في زماننا.. ألم يتبق شيء في الزجاجة.
- وكان يقلب زجاجة الشمانيا فلا يجد فيها قطرة.
- لقد شربتها كلها يا صاحبي.
- شربتها كلها.. نعم.. لقد شربتها كلها.

٣٠

وغمغم في نفسه وهو يقول:

- والعجيب، أنه كان يبكي بحرقة.

- من؟!!

- صاحبك تاجر الرؤوس.

-إننا نحب رغم كل شيء.. ونبكي.. ألا تبكي أحيانا في حب ماريانا؟.

- نعم.. ومع ذلك فقد أجهضتها أخيرا.. وأخذت الجنين المجهض الأستعمله في زرع مخ لانقاذ بارثولوميو من الشلل الرعاش.. وقد نجحت العملية نجاحا باهرا.. وعاد يلعب الكرة.. تصور.. تصور.

- صحيح.. صحيح.. أنت عبقرى.

- ألم أقل لك أنه أصبح لنا رصيد عظيم من الأعمال الصالحة.

- أعمال صالحة جدا.. !!

- وفجأة.. اتسعت عيناه من الذعر.

- يا إلهي، أسمع.. أتشعر بهذه الرجة.. باللفظاعة.

- نعم إن الطائرة تهتز بشدة.. إنها تتمزق.. يا الله.

ولم تصل الطائرة الكونكورد هذه المرة إلى مطار لندن.

وإنما وصلت برقية استغاثة.. أعقبها صمت؛ ثم جاءت الأخبار بسقوط الطائرة ممزقة على جبال الشاطيء الانجليزي. وقد تناثرت أعضاء الركاب على مساحة واسعة.. عضو هنا.. وعضو هناك على بعد عدة كيلومترات.